

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[મહાગાન કાપીરાશિદ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૬૪૭

વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ અંગ્રેજી ઉલ્લેખ

વિષય ૫૬૬૮ : ૨ ૬૬૮

અંજામે ઊલટ

ઉર્ફે

હુમાયુન નાસીર.

નાટક ચાર બાબકા.

વાસ્તે ગિરોહ વિક્ટોરીયા નાટકકે,
તસ્નીફ ક્રિયા

મરહૂમ મુનશી માહમુદમીયા મુતબલુસ
અ રોનકને

ઐર

ઐથી વખત છાપકે ઇજહાર કીયા વાસ્તે ખાસો આંમકે
માલેકાને

ગિરોહ વિક્ટોરીયા નાટકકે હુકમસે,

દી. લખમીદાસ ઐર કુંને

જાંને ઊર્ફે અ હફ ગુજરાતી-

ALL RIGHTS RESERVED.

સખ દાઅવા માહફુજ કીયા હએ.

મુબઈ,

ફોર્ટ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ.

(નોટ: સામી બતર રીટ- નંબર ૧ બો. માવજા બી.ઈ. ૧.)

ગાનુપતરાવ રામાજીએ છાપા હએ.

કીંમત છે આને.

ગુજરાત

આમદાવાદ
ગુજરાતી કૌપીયર્થ-સંગ્રહના એ નાટક.

૧૬૫૭

જાંહાંદારશાહ..... મુંદકે હલખકા પાઠશાહ.

વજર..... જાંહાંદારશાહકા

હુમાયુન... પીસરે જાંહાંદારશાહ.

નાસીર ..... પીસરે વજરે હલખ.

નેહરઅફરોજ..... હલખકા વજરખતી, બાઅદ
હુમાયુનકી મઆશુક.

મેંદરઅંગેજ..... નાસીરકી મઆશુક.

કોતવાવ ..... મુંદકે તાતારકા.

દરબારી—ચોખ્ખાર—દરખાંત —ખીજમતગાર—ચોર—જહાદ
હમાન—સલ્લીયે—રામીશગરે—વરાચેરા

મુકાંમ

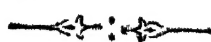
મુંદકે હલખો શેરે તાતાર

બેં નાટક સને ૧૮૪૭ કે ખીસવેં કાએદેકે ચોર સને ૧૮૬૭
કે પચ્ચીશવેં કાએદેકે મુતાખીકે દાખીને ૨૭૭૨૭ હુવા હૈએ. ચોર
તસકે તમામ હુકુકે ગીરોહ પીકટારીયા નાટકેકે માલેકાનેં અપને
કાએમેં રખએ હૈએ. હૈએ કોતાખકા છાપ કર મુશતવર કરનેકા
તમામ હુકુકે હી. લખમીદાસ ચોર કુંને ખરીદલીયે હૈએ; ૪
લીયે હન્ટોકી હાનગતકે સિવા કોસીને છાપના નહીં.

અંતમે ઊલટ.

૩૬

હુમાયુન-નાસીર

ખાખ પહેલા-પરદા પહેલા.

મ હેલ.

[શાહજાહે હુમાયુન ઓર વજીરજાહે નાસીરજી
નશીસ્તગાહ, દોનોકા બચેઠ કર કરનાં
આપસગે વક્ષાદરીઝી રમે રાહ.]

કોંસીયા-ગજલ.—તુઝકો ગચેરોંશે ન મીલનાં.—તજે.

નાસીર—બાગે આલમકે ગુલોંસે દીલ લગાના ખુશ હયે.
ઈનદલીબે બેનવાકા રહે તરાંના ખુશ હયે.—બાગે.
જીતેજી તો સંગ હો ઔર બાબાદ મુરદન રોવે સાત.
ઉસકે ખાતીર જાનબી જાએ તો જાનાં ખુશ હયે.—બાગે.
બે મોહબ્બત આદમી જાને નહીં દુન્યાં વ દીન,
મુગે-દીલકો દાંમે ઉલટતમે ફસાંના ખુશ હયે.—બાગે.
જો કે દાંનેશમંદ હો ઔર દોસ્તી જાને નહીં.
એસી આફેલસે તો ઉલટતકા દીવાંના ખુશ હયે.—બાગે.
રંગસે જીસ ગુલકે રંગા રંગકે ગુલ હયે નમુંદ,
ગુલશને દીલમે ઉસી ગુલકા ખીજાનાં ખુશ હયે.—બાગે.

અ બી આ ત.

હુમાયુન—હોરોન કયા મુઝકો રજલ તુને મુનાં કર,
કીસ ગુલકો રખે દીલમે બલા અપને ખીલા કર ?

નાસીર—શાહખાદે પહે મતલબકો તુ અખ ગૌર જરા કર,
તે શીકે ખુદ દેવે તો તુ ઈસ્કે ખુદ કર.
રખ ઉસકી મોહબ્બતકો બકા, સખકી ફનાં કર.
જો વાર વશાદાર હોયે, તુ ઉસ્સે વફા કર.

હુમાયુન—કહેનેસે તેરે હોતા હોયે સાખીત મહે ઈશારા
ધનસાંન કરે દોસ્તીસે સખકે કીનારા,
ધનસાંનકી ઉલફતબી ગોયા ઈસ્કે ખુદ હોયે,
કયા દોસ્તીકા ફામલ તેરે હકુમે ખુરા હોયે ?

નાસીર—દો રાસ્તે ધનસાંનકી ઉલફતમે હોયે આફીલ.
શએતાની હોયે એક, દુસરા રાહમાની સલાસીલ.
શએતાની બહો હોયે, બસકી હોયે ઉલફતમે ખુરાદ.
રાહમાની બહો હોયે, દોસ્તકો રાહ નેક દીખાઈ,
નેકી પ ચલે જો, બહો વફાદાર હુવે હોયે.
આર હો ગએગને બેવશ, બહો ખવાર હુવે હોયે,
ખાલીકસા મેઘ વાર વફાદાર નહીં હોયે,
કોઈ બેવશ ઈનસાંસા ગુનાહગાર નહીં હોયે.

ઝી-ઝાટી—ગજલ.—સુનીયો જરા બ ગુફતગુ — તબે.

હુમાયુન—દરીયાએ શીકમે બશર—ગોતા લગાવેગા અગર
ઉસકો માલેંગેદો ગોહર—નેકીકા એક બદી દીગર.
નેકી બદીમે જંગ હોયે—દુન્યાકા ચેહી રંગ હોયે.
નેકીકે નેકી સંગ હોયે—બદો બદીકા ઢંગ હોયે.
અશરાફસે ખતા નહીં—કરનેકા મહે જફા નહીં.
કમજાતસે વશ નહીં.—ઉસકેસા નાસજા નહીં.
બાગે જેહાંમે બા વશ—હોગા શીગુફતા ફુલસા,
કમજાદસે હોં કબ અતા—ઉસ પ ગુમાં હોયે ખારક.

હું હોઈ કોઈ અપના રખ—પૈસેકી હોઈ કીસે તલખ.
 ગર્દાશ હોઈ ચખંકી અજળ દીન હોઈકલી, કલી હોઈ રખ
 છલા-ઝ-ઝોલી—લાવની.—બલાલ મેરે મધપનકા રમના.—તર્જ
 નાસીર—તેરેસા દોસ્ત અએ પ્યારે, તેરેસા દોસ્ત અએ પ્યારે,
 પાવું નહીં ઘર હુંડ શીરું મએ આલમમે સારે-તેરેસા.
 કરું બુલબુલસા મએ નાલાં,
 ખાશે જોહામે બેશક તું લાસાની ગુલે લાલા,
 તું હએ મહતાબ, મએ હું હાલા,
 તું હએ વશકા યાર ખજાના હસ પર મએ કાલા,
 મએ રખલું દીલમે તુજે આરે.—પાવું નહીં.

અ બી યા ત.

અબ હએ અર્જ મેરી અએ આલી જનાબ,
 તું ચખે વશકા તો હએ આફતાબ;
 મગર હસ તરહાસે મીલે અપને દીલ,
 હસી તરહાસે મીલે અપને દીલ,
 વ લેકાન નીહાયત રહે મુશકીલ હએ ખાત,
 કાંઠાં નેકજાત ઓર કાંઠાં જીંદગીશાત.

હુમાયુન—મુશકે નાસીર હોતા હએ કયું જાનકે અંજાન,
 ઘર હએ મેરા ગર બદન, તો તેરા ઘર હએ જાન,
 વાલીદ મેરે જાનતે હએ તુંઝકો ગુરૂ અએન,
 ઓર સમજતે હએ પીદર તેરે અપના મુઝકો ચએન.
 મુનતજર તું મત રખ મુઝકો અબ અએ નેક જાન,
 કર બયાં જો કુચ્છ કે તેરે મતલબકી હએ ખાત.

નાસીર—માજમ હએ મેરે દીલકી તુંઝકો ખાત સુનાવું યાર,
 અપના મુઝે તુ સમજે તો મએ કયું હું બેગાનેવાર.
 શાદી તો તેરી હોવેગીડી અએ મહે-તાબાન,
 પર હો બહેનશે મેરી તો હો મેરે પર એહસાન.

હુમાયુન—મતનેકે લીયે એસી કીઝ તકરીર અએ મુશકે,
 જા મુઝકો કુબુલ હએ તેરી હમશીર અએ મુશકે.

ઇસ ખાતકા મએ દેતા હું લે ફાલબી તું તુઝકો.

[એકાએક હાત પકડ કર ફાલ દેના

હુમાયુનકા નાસીરકો.]

મંજુર સીવા હસકે નહીં યૌર હએ મુઝકો.

નાસીર—અએ દોસ્ત નહીં ફાલરી યું કરના શીતાખી,

એ સોંચેકે હર ખાતરી હોતી હએ ખરાખી,

તુને તો દીયા ફાલ, ન કરે શાહા જો મંજુર ?

તો વાઅદા—શીકંન નામ જમાનેમે હો મશહુર.

હુમાયુન—હએ ખાત તેરી રાસ્ત, યાંહાં મએને ખાના કીધ,

પર ફાલસે અપને નહીં શીરનેકા જરાખી.

નાસીર—કેસા ન શીરેગા, ન કરે શાહા જો મંજુર ?

ઇસ ફાલપે શાહાજાદે નહીં હોના તું મગરર.

હુમાયુન—મંજુર પીદર મેરા કહે, યા કે ન મંજુર,

પર વાઅદા ખીલાશી નહીં ઇસ બદેકા દરનુર.

મએ શાહાસે માંગુંગા મઆશી એ ખતાજી

પર હુંગા રખ પહેલે, એ વાઅદેકે વફાકી.

નાસીર—કયા હર્જ હએ, ગર વાઅદા નહીં મેરા વફા હો ?

જો કાંમ ન હો જસે તેરા આપ બધા હો.

હુમાયુન—વાઅદેકે લીયે જાંનબી ગર જાવે તો બેહતર,

વાઅદોંકે વફાદારકા હો જાવું મએ અફસર.

હા—કુમરી.—સજન મુખજા ખત્રા જારે.—ના.

નાસીર—દોસ્ત નાહી જુદ તું કર પ્યારે,

અપને પીતાકોહી રખીયો રાજ.—નાહી.

તેરા બચન સો મેરા બચન હએ,

અપનેસે આપહી વાઅદા—શીકંન હએ,

જાંન હુમાયુન, નાસીર તન હએ,

નાંહી ગએરકો બચન હારે.—દોસ્ત.

મજુર તર્જ.

હુમાયુન—સમઝ અહદ કાલુ ખત્રાકારે,

જોલા “અલસ્તો એ રખે કુમ જો”—અહદ.

કોલસેલી આદમકી બની કલ,
તુટ ગઈ કલ; બના બહો બેકલ,
બેકલ હુવા તો આપ અજલ,
ન હું વાઅદા-શીકન પ્યારે.— સમઝ.

[કોલપર ચુસ્ત રહેનાં હુમાયુન સાદીકઝ,
આર બગલગીર કર કર બનાં દોનો પારે
મોવાશીકા]

બાબ પહેલા—પરદા દુસરા

દરબાર.

[મહાંદારશાહકા મઝમ દરબારીઓકે તખ્તપર
જુલુસ ફરમાએ હુરે નજર આના, ઝાંસાફે
અદલ શાહીમે ગાના રાગીરાગરોંકા, આર
પરેશાન હાલસે દાખીન હોનાં હુમાયુન
નેક કારકા]

ઝીન્ઝોટી—ગજલ.—વતન સમઝકો ખોડકે—તર્ફ.

અમીરાગર—

નાશીરવાંસે ખાડકે હુવા તેરા નાંમ હુએ.
જો હક હુએ અદલકા બહો તેરેપર તમામ હુએ.—નાશીરવાંસે.
ગર શાહ સલ્લકે હોતે તો બહો તેરે અદલકી,
વદલાદ દાદ દેને કયા ઇસમે કલાંમ હુએ.—નાશીરવાંસે.
કમ આરોંકા બહો પાસ કરે વકત અદલકે,
લેતા જો અપને આપસબી ઉન્નેકમ હુએ.—નાશીરવાંસે.
આરોંસે અફઝુ ખુશ તેરે તુઝસે ડરતે હુએ,
ઇનસાફસે જો પુહો તો અદલ ઇસકા નાંમ હુએ.—નાશીરવાંસે.
બાઇસ તેરે તમામ જોહાંસે અએ બાદશાહ,
જુસ્મો સીનમદા કીસાહી મુતલક તમામ હુએ.—નાશીરવાંસે.

[હુમાયુનકો દીલગીર દેખકર શાહાને હાલ
દરીયાફત કરનાં]

છલા—હુંમરી.—સાવરા મએંતો તુમી પર વારી,—તર્જ.

શાહુ—કાહેકો પજ્જમુરદા દીલ હએ પ્યારે.—કાહેકો.
કેનસી ચીજકી પવાલીશ હએ તુઝકો,
ફરમાનમે તોરે સારે. —કાહેકો.
ગમસે તોરે મએં હોતા હું બેકલ,
અએ મેરે . આંખોકે તારે.—કાહેકો.

ખમાચ—હુંમરી.—દરસન ખીન અખીયાં તરસ રહી.—તર્જ.

હુમાયુન—તુમ પર નીત સદકે પીતા મએં રહું.—તુમ પર.
કરો હો ફદર મેરી હદસે વ્યાદા,
હુખ દર્દ ફેર મએં કાહેકો સહું?—તુમ પર.
અએ મેરે વાલીદ, અએ મેરે ફીખલા,
હુકમ બો હો તો એક અર્જ કહું.—તુમ પર.

બ એ ત,

શાહુ—અએ નુરે ચરમ અર્જ બયાં અપની કર શીતાબ.
હર એક બાત કરતાં હું મએં તેરી મુસ્તેબબ.

ક ત્યારી દ યા ત.

હુમાયુન—ગો કે ઉઠતો નાજી હએ પીસરકે પીદર સદા,
લેકીન રહે રજાએ પીદર પર પીસર સદા.
ગર મરજ હો તો નાસીરકી હમશીરસે પીદર,
આપાદ, શાદી કરકે કરે અપના ઘર સદા.

શાહ—રાજ તેરી રજા પર હું હરઆન અએ પીસર,
ફાલીખમે ઇસ પીદરકે હએ તું જાન અએ પીસર.
કઈ શાહાજાદીયોંકે તેરે વાસ્તે પયાંમ.
આએ હએં ઇસમે કર લે તુઈ ધ્યાન અએ પીસર.

દેશ—દાદરા.—જરા નએનોસે મએનાં મીલા,—તર્જ.

હુમાયુન—સાચી બાત કહતહો પીતા, પીતારે, પર હો ગયા હું આજી.
ફાલકો મએં કેસા રે તોહું.—સાચી.
મરત મોહબબતમે હોકે દીયા ફાલ,
ઉસે મુંહ મએં કેસારે મોહું.—પીતારે.

અ ખી યા ત.

શાહ—ક્યા ? મેરે પુછે ખીન તુંને ઉસકો દીયા હએ કૈલ ?
નાલાયકીકા તુંને નીકાલા હએ જખતો કૈલ.
શાહી વજરનદીસે હોગી તેરી નહી,
તુ આલાતા હએ ઉસકો, પ મરજ મેરી નહી.

હુમાયુન—ખતા તો મએને કીઈ, લિમ્મીદ પર તુમસે આતાકી હએ.
અતા કીઈ હએ ખુજેગીને, જે ખુદાને ખતા કીઈ હએ.

શાહ—ખતાએ લાયકે બખ્શીશ, નહીં હએ તેરી નાલાયક
તું અપને કૈલસે ઘો હાત, તો હું મએ તેરા શાયક.

હુમાયુન—ખતું વાઅદા-શીકન કૈસા, જરા ઈનસાફ કીજે તુમ.
હુની જે આપસે તફરીર, ઇસેહી બખ્શ દીજે તુમ.

શાહ—કરે તકસીર જે કોઈ, સગ્ન હએ ઉસકો સખકે પાસ,
ખતા પર વહે કમર ખાંધે, જે જીનેકી નરખજે આસ

હુમાયુન—અગરએ જાનબી જાવે, તો વાઅદા કૈસા તોડું મએ ?
નહીં તુમ મુતને હો તો, આસ બસ જીનેકી છોડું મએ.

શાહ—મએ કહેતા હું જ્યાદા ગત તું કર ઈસ બાબમે તફરીર
વગર ન હલક પર તેરે ત્યાબી ફીર જાએગી શમશીર

હુમાયુન—નહીં શમશીરકા ફીરના કુંચ અંસી સખત આશત હએ.
જોકુંચ વાઅદા ખીલાશી કીઈ, મેરે સર પરમુસીબત હએ.

શાહ—તું આપની જુદસે કયું તારાજ કરતા હએ હમારા, ધર
નહીં જુદ છોડેગા તો તેરા કટવા ડાલુંગા મએ સર.

હુમાયુન—વફા વાઅદા ન કરને દેને હો તુમ, તો મહે હએ બેહેતર.
જુપાતું શર્મસે મએ દોસ્તકે, મુંડ કબ્રકે અંદર.

શાહ—અએ જુદદી બેહ્યા લડકે, અએ નાફરમાન બદઅખતર,
અરે જલલાદ ? જલદી કાટ લે ઇસ બેહ્યાકા સર,

[શમશીર બ કશ દાખીલ હોનાં જલલાદકા, આર
ફતલ પર મુંસતઇદ હોનાં હુમાયુન નાશાદકા.]

હુલા—હું મરી—મા આમુર હું શોખીસે શરારતસે બરી હું—તજ.

હુમાયુન—અએ માહાતાળે અર્થે રીયાસન, સલામ અલેક.
 માલ જનવુગા બ રોજે ડયામત, સલામ અલેક.
 વાનીદ તુમે સલામ હએ, માંદર તુમે સલામ,
 દરગંદ તુમસે હોતા હએ રખસત, સલામ અલેક.
 લીલાદ મુઝકો માંદરે મન બખ્શ દો તમામ,
 મેરે લીયે વિદાઈ જો બહુમત, સલામ અલેક.
 ઘરકો સલામ હએ મેરા, આર દરકોલી સલામ.
 દુન્યાકોલી સલામ, રીયાસન, સલામ અલેક.
 તાસીર રશીકો મેરે જાનેમસે અએ પીદર.
 કહે દેનાં તુમને કરકે ઇનાયત, સલામ અલેક.
 મેરે વતનકે સાહેબોં લો આખરી સલામ,
 રખનાં મેરેપ તુમને શકકંત. સલામ અલેક.

[ખંજર મારને ચાહનાં હુમાયુન નેક અતવારકા.

આર આકર રોકનાં મેહરઅફરોજો તાસીર
 વફાદારકા.

ખરહંસ—હું મરી—એકરે જાની મોરા તોરા હવરા.—તજ.

તાસીર—અરે દાદગર હએ ખાતા મેરી સારી—અરે.

કરકે આરબ ઇસી ફાલ લીયા મએને,

કલકી હએ મેરી બારી, હું હએ ખાતા મેરી સારી.—અરે.

[ફેર દુબારા હુમાયુનકા ખંજર મારને ચાહનાં,
 શાહકા ઉત્તકો ફાલપર સાબેત કદમ દેખ
 કર અટકાનાં]

અ બી યા ત.

શાહ—ત મારને પ તૈયાર હો અએ પીસર,

અબસ તું ન ગમખવાર હો અએ પીસર.

તેરી આજમાઈશથી અએ નેક કાર,

કે હએ ફાલપર કેસા તું ઉસ્તવાર.

વલે અદલ પર ખુમ મારીલ હએ તું,
 વલી અહુક હોનેક ફાળીલ હએ તું.
 મુખારક તુઝે તેરી એ હુલ-આગર,

[દોનોકા હાત મીલા દેના.]

દોઆ હએ યેહી મેરી લએમે નહાર.
 મએ શાદીકી શેહેરમે ધુમ ધાંમ,
 ખુશી અદના આલા કરે અખ તમાંમ.

[મેહેરઅફરોઝ વજીરખદીસે હુમાયુનકી
 શાદીકા હો જનના, મેર રાંમીશગરોકા
 કુતોંકા બધાવા કરને હુવે નાંચો ગાના.]

હાલા કહયાંન—હુમરી—મોતી મહેલકે ખીયરે—તર્ફ.

રામીશગરે—

ખાદે ખાદરી આગરી, લાવે કલીયાંન ચુન ચુન—ખાદે.
 ખનરા ખનીકા ચુંદેરી સેહેરા, હોવે મુખારક આગરી.—લાવે.
 ખનરે ખનીકા સેજકી રાત હએ, ચોયા શએ મેઅરાગરી.—લાવે.
 શાદી મુખારક, ખ્યાલ મુખારક, મુખારક નાશા રાગરી.—લાવે.

તમામ હુવા ખાખ પહેલા.

ખાખ દુસરા—પરદા પહેલા.

મહેલ્લા.

[કંઈ ચોરોંકા મશવેરત કરને હુવે દાખીલ હોનાં.]

હાલા—લાવની.—કેતીરે અખત્રા સુનોં ટીલ પર—તર્ફ.

પહેલા ચોર—દીવરો સુનો તુમ યાગે ઈસકા મએને કીયા જો ધ્યાંન.
 હો પુરે ધરસે સખ અરમાંન.
 શાહજહેકી શાદી હુવી કત્ર, રૈશત હએ દિસકા મયાંન,
 કશં મએ અંસા વાંતં તુશંન.

દુસરા—--ફરેખમે નહીં બેશક કોઈ તેરેસા પાશાન,
બળ લા કામ જળ્ય તું ઈસી આંન—દીક્ષસે.

પહેલા—અએ બેવકુશીકે જંગલકે ઉલ્લુઓ, મએને જો
લાગ જમાયા હું, શોભી તુમે ખખર હએ ?

દુસરા—અએ વકુફકે શેહેરકે ગયે, તેરે દીલકી ખાત તો હમ
કયું કર જાને, બયાંન કર તો ખખર હોગી.

પહેલા—અરે જખતો બેશક તુમ શુનરે બેમાહાર હો. સુનો
અએ ખરે નાહમવારો સુનો. કલ વજરજાદી શાહકે ઘરમે જુલવેકી
રસમસે ફારેગ હોકે આંર આજ કંગના કુશુદીકે લીયે ખુદકે પીદર
વજરકે મકાનમે જાનેવાલી હએ. તમાંમ શેહેરમે ધુમધાંમ મય રહી
હએ. જો વજરજાદીકી પાલકી ઝિકાનેવાલે હમાલ હએ, ઉતકો ચાર
હજાર અશરશીયાં દેની કરકે યું કહા હું, કે તુમ કીસી હાલેસે
ઈસ પાલકીકો જંગલમે લે આવ.

તીસરા—તો કયા ઉંહોને કુખુલ કીયા ?

પહેલા—અરે કુખુલ નહીં કરે, કુચ્છ ખત હએ, મસલ
મશહુર હએ કે, “હાતમે હો નર, જો ચાહેસો કર, કીસેમે હો દાંમ,
તો મહેલવાલીસે લે કાંમ.” હમાલ કસરતો હુજુમકે બાંકાનેસે
પાલકીકો ગએર રારનેસે જંગલકી રાહ દીખાએંગે. તુમબી અશ-
રશીયાં લુટનેકે લીયે વાંઘાં આવ, આંર જો કુચ્છ તુમસે કાશીસ હો
રાકે વહો કરો. ચતો ચલો જલદી ચલો.

[ગાના ગાને જાના સગ ચોરોંકા-]

ખાખ દુસરા—પરદા દુસરા.

—૦—

મ હ લ

—૦—

[મેહેર અફરોજકા પવાસેકે હમરાહ દાખીલ હોનાં]

ઝીન્ઝાદી—લાવની—દીલખર કહેતી પીયા પીયા.—તર્ફ

મેહેરઅફરોજ—

પવાસે લો પોશાક બદલ, વહો કુંચકા બજાને લગા દોહલ,
કસરત ખલકતકી હએ ગેહાયત, ચલનાં લેકીન સંમ્મલ સંમ્મલ-પવાસે.

[દાખીલ હોના શાહજાદે હુમાયુનકા.]

હુમાયુન—

હો જ્ય મેરી જાન ખડી, હએ દરપે સવારી આન ખડી,
કસરતસે મખલુક રાહમે, હોતી હએ કુરખાન ખડી.
દેતે હએ હમ્માલ સદા, હએ રાસ્તેમે તુદાન ખડા,
પાલકી લેવે રાહે દીગરસે, તા કે હરકત હો ન જરા,

મેહરઅફરોજ—

ચહાને હએ બસ ચેહી સનમ કે, ધુમસે બચકે જાવે હમ,
ચોહી રાહા હમ્માલ ચલે, જસ રાસ્તેમે હોં કસરત કમ-ખવાસે,
[જાનાં મેહરઅફરોજ આર હુમાયુનકા.]

બાબ દુસરા--પરહા તીશરા.

ગહેરા જંગલ.

[ચોરોંકા બએઠ કર ચોરીકે લીયે મશવેરત કરનાં]

જીજા ખરવા—જાવણી—કાલી ઘટા કોપીલ જાન છાઈ.—તર્જ.
સખ—ચલો કોઈ શીકારકો ગેહરો—હએ લુકે આપુન સખ શેરો.
નહી લોમડી કોઈ યાંહાં આતી—આર લુકસે જાન હએ જાતી
ગયા લેકીન એક હએ સાતી—ઉસમે સખ હએ જાહરે જાતી.

મુલ.

નહી શીકાર કોઈ ઉસે છુટા—જસ હીરતી પર નહો તુદા,
લેસકો ખાલ સમેટહી લુટા—[સાંમને દેખ કર.]
બેશક આયા વહો દેખો દુર—ખતો મસરર—સબી અએ.
દીલેરોં—હએ લુકે.

હમ્માલોકા પાલકી લે કર આનાં આર મેહર-
અફરોજકા જંગલ દેખ કર ધજરાનાં.]

મેહરઅફરોજ—અએ મુલ હમ્માલો, કસરતકે બાહાંનેસે
મુંઝે જંગલમે કયું લે આએ ?

[ચોરોંકો દેખકર ધજરાનાં મેહરઅફરોજકા.]

યા અલ્લાહા ! યહે તો ચોરોકે રહેનેકા ઘાટ ! અએ નેક નીયતકે લોગો, મેરે બદન પર જે કુચ્છ હએ જો સબ લે લો, મગર ખુરી નજરસે મુઝે મત દેખના.

[મેહેરઅફરોજકા ચોરોકે પએર પર સર રખનાં.]

પહેલા—હમકો તો હમારે કાંમસે કાંમ હએ, હમકો ઔર કુચ્છ નહીં ચાહીયે.

દુસરા—ચલો લાવ, નીકાલો બદન પર જે કુચ્છ હએ સો.

[ચોરોંકા જેવર નીકાલ લેનાં.]

તીસરા—અજી બેગમ સાહેબ, જો અંગોશત્રીબી નીકાલો, ઉસકો કાંહા છુપાકે રખતી હા ?

[અંગોશત્રી નીકાલનેકા જેર કરનાં.]

ચૌથા—અરે નહીં નીકલતી તો ઉગલી તરાશ ડાલો.

[તીસરે ચોરકા અંગોશત્રીબી નીકાલ લેનાં.]

મેહેરઅફરોજ—અએ ખીરાદરો, લીલ્લાહ મુઝે કાસી બેસવાકે વાંહાં મત બેચના.

પહેલા—લો અંખા/ખુખુકા બાત તો સુનો, કાસી બેસવાકે વાંહાં મત બેચનાં, અજી મોધરા બેગમ, હમકો તો જાંહાં પેસે મીલેંગે વાંહાં બેચનેવાલે, કોઈ “જહાંન્નમમે જાવ કે જન્નતમે,” હમકો તો પૈસા, ચાહીયે પૈસા સમજે ?

મેહેરઅફરોજ—અએ ખુદાવંદે આલમ, ઇસ છનેસે તો મએ મરનાં બહેતર સમજતી હું.

[ખંજરસે મરને ચાહનાં મેહેરઅફરોજ દીલશી-ગારકા, ઔર રોકનાં દુજદાને નાખકારક]

દુસરા—ખીરાદર યહે ઊછાલ છકાકે હાથ મજબુત ખાંધો, નહીં તો અપની કીર્ઠ કરાઈ મહેનત બરબાદ હોગી.

તીસરા—ચલો બાધયો જલ્દી કરો, અપનેકો અબી દુર દરાજ મનજીલ તએ કરતી હએ, ઔર રાત તો અબી ખુરી હા જાએગી.

[ગીરફતાર કર કર મેહેરઅફરોજકો લે જાના ચોરોંકા.

બાબ હુસેન-પરદા ચોથા.

મહેલ.

[હાખીલ હોના હુમાયુનકા ઔર એક ખીદ-
મતગારને આકર હાલ બયાન કરનાં.]

ખીદમતગાર—ખુલદ ઈકબાલ શાહખદે, નેહાયત આશુદ-
ગીસે બંદા ઇજ્જાર કરનાં હએ કે, બલકતકી ધુમ ધાંમમે મલેકા
મેહરઅફરોજકી પાલકી કાંકાં ગુમ હો ગઇ સો ઉસકા કુચ પતા
નહીં લગતા. હમને બહોતખી સર મારા લેકીન બેકાયદા ગયા.
કીમતએ આલમ, મએ કયા બયાન કરે, સવારી હસ રાહસે
જતીથી, ઉસ રાસનેમે ઇતનીનો આદમીયોંકી કસરતથી કે, પએર
રખનેકી જએ મીતની મહાલ થી. ખાનગી હાથી પરસે અશર-
શીયાં ખએરાત કર રહા થા. આખર કંઇ ચોરોને પ્હાં તક દીલેરી
કીઈ, કે હાતી કે હાથે પર ચડાકે ખગલનીકા લુટના શુર કીયા
પાલકીકે અતરાફકે સીપાઇ ઔર સવાર તમામ હુમ શરકો મી-
ટાનિકે લીયે પાલકી તનહા છોડકે હુજુમકે દરમ્યાંત ધુમ આએ;
મગર વ્હો સખ ડગ કુદીયાં માર માર કે બાગ ગએ. હસ વકતકે
શર મીટ ગયા, હમ મલેકાકે મ્યાંનેકી તલાશ કરને લગે, મગર
મ્યાંના કહીં નહીં પાયા. હદકારે કુચા કુચા દુંડ રહેં હએ, ઔર
મએંલી તલાશ કર કરકે જખ આજેજ હો ગયા, તો આપકી
ખીદમતમે આંન કે સખ હાલ મુતકશીફ કીયા.

અખીયાત.

હુમાયુન—વ્હે કર હુકમ જલદી સવારોંકી સફ,
તજરસુસમે ઉસકે ફીરે હર તરફ.
ન કોઇ બાકી છોડે વ્હે મુલકો દયાર,
ફીરે બલકે જંગલો જંગલ કોહ સાર

જો કોઈ પાલકીકી સુનાવે ખજર,
બહો ઈનઆમ પાવે બહોત માલો જર.

[ખીદમતગારકા આદાબ બખઠરે જના,
હુમાયુનકા બેકરાર હોના, તસલીનકે
લીયે નાસીરકા નમુદાર હોના.]

બચેરવી-હોરી-આજ રંગ છીડકો ન સાંમ ખીદારી.-તર્જ.
નાસીર-રાજ પુત લાવે રસીયા તેહારી, નાહક નહીં તુ મનકો
હુમાયુત લાવે.

તલપત કાહે તુ અએ મોરે જૈયા, જનકો કરકે દુખ્યારી,
ધીર ધરો કોઈ તદખીર દુંડે ન પાવે બહેન જો હમારી,
છાંત મારેમે દુન્યા હમ સારી-નાહક નાહીં તુ મનકો
દુખ્યા પુત લાવે.

[જના દોનોકા.]

બાબ દુસરા-પરદા પાંચવા.

કોતવાલકા મકાંત.

૧ [દાખીલ હોના કોતવાલકા મક્કા મેહર
અફરોજો ચોરકે.]

ચોર-અજી જનાબ કોતવાલ સાહેબ, આપકે લીયે એક
ખુબસુરત લોંડી ખરીદ કરકે લાયા હું. ઇસ કો બોસ હજાર દીનારકો
ફરોખત કરતા હું.

કોતવાલ-હં હં હં, આવ, આવ, આવ, મીયાં બએઠો
બએઠો. [લોંડીકા સરતાપા દેખકર] બલા લોંડી કીતને સીનો
સાલકી હએ ?

ચોર-અરસ પંદરાકા યા કે સોલાકા સીન હએ, સમજે કોત-
વાલ સાહેબ ?

કોતવાલ-[ખુશ હો હંસ કર] એસા હએ જાતો ઠીક
હએ બાબા. બલા વહે કોઈ આલી ખાનદાંનકી ચોરત હએ, યા
કોઈ એસી લઠાઇગીર હએ ? બાઈસકે મેરે મરતબેકે લાયક હોતો
બહેતર હએ.

ચોર—અણ કીપલા, કાઢ બડે આલી ખાંદાનકી હએ.

કાતવાલ—જબ તો બહોતહી અચ્છા. લેકીન બાબા કાઢ ફસરીખી ચૈસી જવાંન હોવે તો લે આંધયો બલાં? મેરે પાસ દોલત તો મેશુમાર હએ, મગર કાઢ ખાનેવાલા નહીં. મેરી બીખી, તો અવાધલ બિત્રમેહી ગુજર ગઇ. ઔર એક ખુબસુરત લાંડીથી મગર વહો મુઝે છોડકે કહીં બાગ ગઇ. ચલો ખઔર, અચ્છા હુવા. અબ મેરી તમામ દોલત રહે મેરી પ્યારી મઆશુક દીલરખાકી હોગી.

[સુરજ દેખને જનાં કાતવાલકા, ધડકા દેકર ઉસે દુર કરનાં મેહરઅફરોજ નેક અફ-આલકા.]

બાધ રહે તો કાઢ મીઝળ આલી દીમાગ હએ. રહે તો કીસ તરફ મુઝે ચાહેગી ઔર પ્યાર કરેગી !

ચોર—ગરીબપરવર રહે બહોત બડે આલી ખાંદાનકી લ-હકી હએ. મુઝે દેખકે શરમાતી હએ સમઝે? ઇસ લીયે જલદી ઇસકી કીમત ચુકા દો, કે મઝેં ચાંદાંસે જતા રહું. આઝાદ તન-લાઈમે રહે તુમકા એક સાઆતબી નહીં છોડનેકી.

કાતવાલ—જબતો તું ઇસકી વાળીખી કીમત કહે. મેરે ખીયાલસે તો સાત હજાર દીનાર ઇસકી કીમત હએ.

ચોર—જનાંમેવાલા, સાત હજાર દીનાર તો ફક્ત ઇસકે એક દુલસે રૂપસારકે હએ.

દેખકે શરમીન્દા ગુલ હો જીસકે ગાલ,
સાત હજાર દીનારમે વહો આવે માલ ?

હસ હજારમે એક કોડી કમ લેનેવાલા નહીં.

કાતવાલ—ખઔર લે બાઈ લે તું રાજ હો. હસ હજાર દીનાર મઝેં ઇસપર નીસાર કરતા હું. [નવીસ્તા જોખમે નીકાલ કર ચોરકા દેના] લે રહે હસ હજાર દીનારકા મેરી મોહોર સાતકા લીખા હુવા ફાગળ મેરે ખજાનચીકા જાકે દે, વહો તુઝે સખ કીમત ચુકા દેગા.

[ચોરકા તસલીમ કરકર જાના.]

અરી આવરી મેરી જાન, [અગલગીર કરતે જાના, મેહેર-
અફરોજકા હટ જાના] અરે મેરી નખરે બરી નાજુક નાજનીન,
તુ મેરે સાથ નાજ કરતી હએ નહીં ? બલા, બલા, સમજા. અએ
ગુલે ગુલજાર, પહી પએકર, તુ અજ કીસ વારતે શરમાતી હએ ?
હસ વફત તો હમ દોનો યાદાં તનહાદી હએ.

[મેહેર અફરોજકા ગલે લગાંના કોતવાલકા]

સોપાલી—ગજલ—ચહે કહેતીથી લએલીએ પરદેનશીન.—તર્જ.

કોતવાલ—મેરી દીલરયા,	મેહેર—હયા કર હયા,
હું તુઝપર શીદા,	હયા કર હયા.—મેરી.
હએ તુ મેરી જાન,	વાહ હતુમાન,
હું આશકે તેરા,	હયા કર હયા.
હું કયા ખુબર,	તેરે મુહ પ થું.
હું ખુરશીદ લકા,	હયા કર હયા.—મેરી.
મએ હું મીસલે માહ,	મીયાં મીહકું વાહ !
મેરે પાસ આ,	હયા કર હયા.
હું મએ રેતવાલ,	મગર બદ ખીયાલ,
કયા દરજ મેરા,	હયા કર હયા.—મેરી.
ન કર નાંજ જાન	ચલ ઓ બદ ગુમાન,
ગલેસે લગા,	હયા કર હયા.
ન કર હતના નાજ,	તુ હએ જાલસાજ,
હું સદકે સના,	હયા કર હયા - મેરી
જપું તેરા નામ,	બકા કર મુદાંમ,
ન હો બેવકા,	હયા કર હયા.
મેરા માન ફર.	અરે ઉલ્લુ ફર,
મએ તંગ હો ગયા,	હયા કર હયા.—મેરી.

કોતવાલ—અસતગરીરઉલ્લા ! અએ મેરી મોહબ્બતકે બાગકે
ખુલખુલ, તું હસ તરફાસે તો મત ચીખ. મએ તુઝે અપને મકા-
નકી મુફતાર કરંગા. સારી દોલત મેરી તુઝપે ફરયાંન કરકે જાનબી
તેરે કદમો પ નીસાર કરંગા.

અખીયાત.

મેહરઆફરોજ—

કોઇ શએમીલી તલખ મુઝકો નહીં અએ ખુશ ખીસાત,
દોલતે દુ-યાંસે હું અપને પીદરકે ઘર નીહાલ.
રખએ ઇજજતસે સદા દુ-યાંમે મુઝકો જુલ જમાલ,
આખર જગમે રહી તો જર જવાહીર કયા હએ માલ ?

કોતવાલ—અએ મેરી જાન, તુએ મેરા ઇતના બહોત ઈન-
કાર ? દેખ મએ તુએ કીતના ચાહતા હું ? ઉસકે ઈવજમે તુ મુએ
ચોરા તો ચાહ ? મએ કુચ્છ હદમે જુવાદાલી બદસુરત નહીં હું,
ઐર કુચ્છ ઇતના બહોત ખુશલી નહીં. મેરી ઉત્ર જુવાદામે જુ-
વાદા સાહુટ પર પાંચ ગરસકી હોગી. દેખ પ્યારી, મએ તેરે
પાઉં પડતા હું, મેરી બાત માન લે. કયા તુએ રહે મેરા બડા પેટ
અચ્છા નહીં માઅજુમ હોતા ? તો પ્યારી કુચ્છ ઉસમે સખ ચરખી
ભરી હુરી નહીં હએ. રહે તો બાદીકે દોરસે કુલ ગયા હએ. દેખ
ઇસમે સખ હવા હએ.

[કોતવાલકા શીકંમ ઠોક કર દીખલાનાં.

અખીયાત.

મેહરઆફરોજ—

ખુડાપેકા, ન બદ જે પીકા, ઐર ન પેટકા ઇનકાર,
હએ સુનાઅત રહે ખુદાકી, ઇસપ મએ કેસી કર શીટકાર ?
કનીજક હું તેરી, જો ચાહે સો તુ મુઝસે લે ખીજમત,
મગર હરેગીજ ખીગડને મએ નહીં દુગી મેરી અસમત.

કોતવાલ—અએ નાજનીન, બકતે બકતે મેરા સરખી ફીર
ગયા, ચલતે ચલતે મેરે પાઉંબી થક ગએ, મગર તેરી જમાન
નહીં થકતી ? અબ મુએ જુવાદા તો બેજાર મત કર, પ્યારી દેખ,—

[ખોસા લેને ચાહનાં કોતવાલ નાબકરકા,

તમાચા મારકે ઉસે નીચે ગીરા દેના

મેહરઆફરોજ જુશઆરફા

અરે બાપ ! યા ખુદા ! દરખાન ? દરખાન ? [દરખાનકા દાખીલ
હોના ઔર હાત પકડ કર ઉઠાના] અરે તુએ ખુદાકી માર પરેરે,
રાંન, ફહ્યા, બેસવા, બરખાદ ચુડેલ, મુએ તુને તમાચા મારનેકી
દીલેરી કીધ નહીં ? નાલાયક ફાએશાકે લીયે મએને નાહકે દસ
હજાર દીનારકી ખવારી કીઈ. દરખાન, ઇસ નાપાકગાદીકે હાત પાંઝી
જકડકે ઇસકો ફાએદમે ડાલ દે, ઔર ઇસકો ખાનેકે લીયે પાવ બર
આઝા, ઔર ડેર પાવ નીમક દે.

[ગજબનાક હો કર જાંના કોતવાલકા
ઔર દરખાનકા મેહરઅફરેશકો "
દીલાસા દેના.]

અમીઆત

દરખાન—બહેન તુઝકો સમજું મએ અપની સદા,
તુ અએ નાજની દેઈ ગમ કુચ્છ ન ખા.
ચહે ખુદા ફરેખી સીતમગાર હએ,
જુનાકાર, મલકન, બદકાર હએ,
પરાધ જે ઔરતકો દેખે જરા,
જીસી વફત હોતા હએ ઉસપર શીદા.
બહોત ઔરતોંકી લીધ હએ આખર,
સદા બાંદીયોંકી કરે જુસ્તગુ.
મીલે હએ સદા ચોરોંસે બદ ગોહર,
કીયા જમ્યા ચોરીકા સખ માલો જર.

મેહરઅફરેશ—અએ નેક મદ, ખુદાકે લીયે મુઝકો બચા,
નહીં તો ચહે મલકન મેરી દામને પાકકો નાંપાક કરનેકે લીયે મુઝ
પર સએંકડો સીતમ ગુજારેગા.

દરખાન—અએ પાક જાત ઔરત, અબી તો તુ બાંદીખાને
ચલ, વર્ન વહે મુજ ચાંહાં આ ગયા તો નાહક મુએ સજા દેગા
[દિનોકા જાંના.]

તમામ હુવા બાબ દુસરા

બાબ ત્રીસરા—ચરદા પહેલા.

ગહેરા જંગલ.

[ચોરાંકા સામનેસે મુસાફરોંકા આતે હુવે
દેખ કર છુપને ચહાનાં.]

ઝીન્ઝોદી—દાદરા—દર ચાલે હાલે દીલમાં નોધી લો.—તર્જ.

સખ—ચલો ફજલ પુઢાને હમ પ કીયા, ધર બચેઠે ન્યાંમત દેદીયા,

પહેલા—છુપતા હું મએં ઝાડમે અબ,

દુસરા—પોશીદા મએં પાહાડપે તબ,

ત્રીસરા—છુપ જાતું મએં ગારમે જબ,

સખ—હર સીમતસે ઊનકો ઘેર લો.—ચલો.

[ચોરાંકા છુપ જાનાં, ચાર હુમાયુનો
નાસીરકા આનાં.]

હુમાયુન—ખીરાદર, દુરસે જો પડાં હમ આવાજ સુનતેયે
બહો એકાએક બંધ કયું હો ગઢ?

નાસીર—જરા આહેસ્તાસે બાત કર. પહે ખીયાબાંન ચોરાંકા
માઅલુમ હોતા હએ.

[ચોરાંકા ચોતરસે ઘેરનાં હુમાયુનો નાસીરકો.]

મજરકુર તર્જ.

હુમાયુન—નાસીર—છોડો હમકો હએં દુખ્યારે હમ.

પાસ રખતે નહીં હએ એક દીરમ.

પહેલા—કસોં મુશકેં તુમ જબ તો,

દુસરા—જેએ ધનકી દેખ લો.

ત્રીસરા—કોતવાલકો ધન્હે બેચ દો,

સખ—હર સીમતસે ઈનકો ઘેર લો.—ચલો.

પુશ હોકે ચલો જએં સખ,

ગુલાંમ હએં દોનો અજબ,

લગતે હાત હમારે કબ,

હર સીમતસે ધનકો ઘેર લો.—ચલો.

[ચોરાંકા ગીરપ્તાર કર કર લે જનાં
હુમાયુનો નાસીરકો.]

બાબ તીસરા—પરદા દુસરા.

કોતવાલકા મકાન.

[દાખીલ હોના દરખાનો કોતવાલકા.]

કોતવાલ—અચ્છે નમકુરંમ, નાશરમાન, તુઝે કયા મકુદુર થા જો મેરા ફરમાન મોડકે હિસ સરકશ લડકી પર રહમ કીયા ?

દરખાન—બંદાનવાજ, મઝેને કુચ્છ આપકા ફરમાન તોડ નહીં, ઔર હિસ લડકી પર કુચ્છલી રહમ નહી કીયા.

કોતવાલ—અચ્છે મુલ્ક, જગ મઝેં ઝુક બોલતા હુ નહીં ? કયા વ્હો તેરે નાના દાદાદી થી, જો હિસે બાવરચીખાનેમેસે નાન રાખ લાકર ખીલાયા ? ઔર તીસપર શીકંગચીજકા શરખત હિસકા પીલાકે હિસકા ફલેખ ઠંડા કીયા ઔર મેરે કસેમેકે જલાયા નહીં ? [ખુદમે] અગરજો લુકસે તંગ રહી હોતી તો અલી વ્હો મસકેકે માનીન્દ નરમ હો જતી, ઔર જો મઝેં કહેતા સો કુખુત કરતી.

[હુમાયુન નાસીરકો લે કર દાખીલ હોના ચોરકા.]

ચોર—તસલીન જનાએ અલી.

કોતવાલ—કયું બાઇ કયા કોઇ દુસરી નાજનીન લાયા હએ કયા ? વ્હો કોન ? [દિખનાં કોતવાલકા હુમાયુન નાસીરકો બગાર.]

ચોર—હુજુરે અલી, વ્હો દો ગોલાંગ હએં ઇન દોનોદી કીમત ખારા હજાર દીનારકી હએં હસમે વ્હો વજરખાદા હએ. ઔર વ્હો શાહખાદા હએ.

કોતવાલ—મગર ઈનકા ખારસા અગર ખુખીવાલા હુવા તો અચ્છા. ઈનકે હકમે બહોત ફાયદા હોગા. મઝેં અપની દોલતકા વારીસ કરંગા. ખચેર, બોલ બાઈ ગોલ અબ કીમત બોલ.

ચાર—દોનોકી આર હજી દીનાર.

કોતવાલ—અરે એ હર વક્ત ક્યા મગજપાશી કરતા હએ ? એ દોનોં દુબલે બકરેકી તરફા મુરાદાર તો હએ, ઇનકે કોન આરા હજાર દીનાર દેગા ? મએં તો પાંચ હજારકી કીમત કરતા હું.

ચાર—“ હેલેસે કુલ રહે હએ, હાતીસે જુલ રહે હએ, ચાર એસે ગોલામોકા આપ મુરાદાર કહેા તો મુફતાર હેા. મએં નવ હજારસે એક કોડીભી કમ નહીં લુંગા.

કોતવાલ—અરે લુએ, તું ભી બડા ફરેખી નજર અતા હએ. ખએર, જન તેરે નામ પર નવ હજારકી ધુલ ડાલી.

[જોએસે કાગળ નીકાલ દેના ચારેકા કોતવાલકા]
લે એ કાગળ મેરે ખજાન્યીકા દેક નવ હજાર દીનાર લેલે.

[જનના ચારકા તસલીમ કર કર.]

[હુમાયુનકા—] મીયાં તેરા નામ ક્યા હએ ભલા ?

ખરહુસ—ગજલ-ચમને કુચએ જનનાંસે સદા આતી અએ=તર્જ.

હુમાયુન—

નામ હએ મેરા હુમાયુન હું નમકા મારા,
શાહાજાદા હું હલબકા મએં સીતમકા મારા.—નામ.
એ વફાદાર મેરા હાસ્ત હએ ફરજદે વજર,
કહેતે હએં નાસીર પ્રસે, હએ અલમકા મારા.—નામ.
કુએદ ચારોને હમે કરકે બનાંએ કએં ગોલામ,
મુંનશીએ બપતને એ વાર ફલમકા મારા.—નામ.
આપકે તાબેઆમે અબ આએ હએ ચાહો સો કરો;
ન તો એ ચાર ન હું મએં દામો દીરમકા મારા.—નામ.
હએ યકીન ઉસ્સેભા અલ્યાહ મીલા દેગા મુજે,
મનજીલે ઇશકમે હું મએં જો સનમકા મારા.—નામ.

કોતવાલ—નાસીર, તુજે મએં મેરે બંદીખાનેકા પાસબાંન બનાંકે તમામ કુએદીયોંકા તેરે સીપુદ કરતા હું.

[દરબાંનશે કીલીદ લે કર કોતવાલકા નાસીરકા દેનાં.]
લા અએ અદજાદ કુંજ્યાં લા, લે નાસીર રે તેરે પાસ રખ ચાર

એ નાદરમાનકે હાત પાંઉમે બેડીયા ડાલકે તુઝસે છતના હો શકે
જિતના ઇશ પર અજાન કર. આર એ શાહેજાદા હુમાયુનકો મએ
ખાસ અપની ખીજમનમે મેરી નજરોકે સાંમને રખુંગા.

[હુમાયુનકો હમરાહ લે કર ક્રોતવાલકા બનાં,
દરખાનકા ક્રોતવાલકો સખ હાલ છતાંના.]

દરખાન—

અએ ભાદ ન દાસકે ફરેખમે તું આના,
હએ એ મુજ જાલીમ તંગ હએ ઇરસે જમાનાં.
કઈ એક આરતોંકી અસમતકી કીઈ હએ ખરાખી,
હુવા ખુડાપર અખતક હએ જાની શરાખી.
એક આરત પર નહીં પાયા જે કામ ચાખી,
ઉમે કચેક કીયા એ મુજ ખરને શીતાખી.
ઉસ નાજની એકસ પ રહમ મુજે આયા.
મએને લે જ થોડા ખાંના ઉસકો ખીલાયા.
ખાસ સખખસે કએદકા હુકમે મેરે કરમાયા,
મુહે છોડ દે તુતો હકા હો તુઝપર સાયા.
કરે દોજખમે ઉસે જાકે અબી મએ રવાનાં,
હએ એ મુજ જાલીમ તંગ હએ ઇરસે જમાનાં.

અ ખી યા ત.

નાસીર—

એહસાંન તેરા મુઝપર હુવા હએ અએ નેક કાર,
સખ હાલ મુજકા કીયા મેરેપર આશકાર.
છ તરા આહે વાંદાં તું ચલા જ રેહા હએ તુ,
દુશમન નહીં હએ બલકે મેરા આશના હએ તુ.

[દરખાંનકો રેહાઈ દે કર નાસીરકા રવાના હોના.]

બાપ તીસરા—પરદા તીસરા.

બદીખાનના.

મેહેરઅફરોજકા સદમા હાએ જુ-દાંડસે
બેફરાર હોનાં.]

બોપાલી—ગજલ.—ચહે કહેતીથી લગ્નલીએ પરદેનશીન.—તજ

મેહેરઅફરોજ.—જુઆદા ન ગરદીશમે અએ અખ તા,
મએ દેતી હું તુઝકા ખુદાકી ફસમ,
જફા કર ન મુઝ પર તુ એા પુર જફા,
તુઝે તેરે જોરો જફાકી ફસમ.—જુઆદા.
આ કજર ન મુઝસે તુ કર કજર રવી,
મેરા અપત તો સીધા કર દે કબી,
ન દરસે શીજુ તર તુ મુઝકા સના.
તુઝે હએ તેરી કજ અદાકી ફસમ—જુઆદા.
હુવા ખનજરે ગરસે સોના શીગાર,
મુઝે લીજે વાલીદને ડલા હએ માર,
ખીરાદર વ શાહરસે મેરે મીલા,
હએ તુઝકા ઉનહીકી વફાકી ફસમ.—જુઆદા.
મેરા દંમ લખોં પક હએ ખાના ખરાખ,
મેરે ખારોંસે તુ મીલા દે સોતાખ,
મુઝે શોંકસે ફેર તો આવે ફજૂ,
મએ કહેતી હું ખાકે ફજૂકી ફસમ,—જુઆદા.

[ક્રાનવાલકા રામશગરકે સાથ શરાબકા શીશા]

લીયે હુવે દાખીલ હોના. આઝ દરવાજેકા
આવી લગા કર મેહેરકા ખાલેર તીકાલનાં.

કાલીંગડા—કાહુરવા.—છોદી બાહમનખી,—તર્જ.

કોતવાલ—પુતલી પ્યારી મેરી, રે પુતલી પ્યારી મેરી,
જાનું દીસો જાસે મએં ફર તેરી.—પુતલી.
જુદસે અપની ફએદમે તુ પડીઓ હુર,
વન તુઝંકા રંગ મહેલમે રખતા મએં જર.—પુતલી.
અબલી ખીગટા કુચ નહીં કર તુ મુઝંકા પ્યાર,
મેરે સારે ધરકી તુઝંકા કરતા હું મુખનાર.—પુતલી.

પીલુ—કાહુરવા.—મએં તો બ્યાલીથી ગખર જવાન—તર્જ.

મેહર અફરોજ—છોડ મુઝંકા ન ઓ ના સજા, રે હાં,
સુરત તેરી જલ્દીસે લે તુ છુપા.—છોડ.
મુઝસે જ્યાદા ગર બાત કીધ તો.
ફેરબી ચખા દુંગાં તુઝંકા મઝા, રે હાં.—સુરત.

ભએરવી કાહુરવા.—દેખો દેખો બંગાલેદી નદ રસમ,—તર્જ.

કોતવાલ.—નહીં નહીં તું રહ મુઝસે મેરે સતમ,
આંખોશે ચુમું મએં તેરે ફદમ.—નહીં નહીં.
શમ્શાદ હએ તું, પરવાનાં હું મએં,
હોનેદે સદેકે મુઝે દમ બ દમ.—આંખોસે.

પીલુ—હું મરી—કયું રે બડા હીંદુસ્તાની.—તર્જ.

મેહર અફરોજ—ચલ દુર હો મુઝસે ઓ નાપાક.

તેરે મુંહપર પંડ બાક.—ચલ.

ખુડા હુવા પર તુઝે અબ તલકલી,

ખાલીફસેલી કુચ નહીં બાક.—તેરે.

બેકસંકો કયું તું સતાતા હએ જાલીમ ?

ગમસે હએ સીનાં મેરાં ચાક.—તેરે.

કાલીંગડા—કાહુરવા.—તેરા યાર સુખેદાર.—તર્જ.

તેરા યાર કોતવાલ તુઝે કાહેકા શમ.—તેરા.

તેરે ખાતીર કયાહી ઉમદા લાઇ હએ શરાબ.

નોસ કરતો દીક્સે દુર હોવે ઇજતેરાબ.—તેરા.

શરાબ પીધ કર અએશે અશરત કર અએ મેરીજન,
મેરે મુબારક હાતસે ચહે પીધ લે જામ માન.—તેરા.

[કાતવાલકા શરાબ પીલાને જાના, મેહેર-
અફરોજકા કાતવાલકા ધક્કા દે કર નીચે
ગીરા દેનાં, દરખાનકા આકર કાતવાલકા
ખંજર મારનાં.]

બ એ ત.

દરખાન—લે કરતબકા ચખ અપને મુજ મજા,
બદોંકે લીયે બસ ચેહી હએ સજા.

[કાતવાલકા તલમલાના, હુમાયુનો નાસીરકા
આના, ઐર મેહેરઅફરોજકા પહેછાન
કર ગલે લગાના.]

મેહેરઅફરોજ—ખાવીદ ! મેરે સાહેબ ! મેરે દીલદાર !

હુમાયુન—મેહેર ! પ્યારી મેહેર !

નાસીર—બહેન પ્યારી બહેન !

[હુમાયુનો નાસીરકા કાતવાલકા મુવા પડા
દેખ કર હએરાન હોનાં.]

અ બી યા ત.

દરખાન—ચલો જલ્દી યાંદાસે ભાગો તુમ સબ,
ન એક સાઅતભી ઇસ જાપર રહો અબ.
ચહે મુજ થા જો દુશમન અપનાં કાતવાલ,
કીયા ઇસકો ઇસી ખંજરસે પામાંલ.
મએ બાવરચીખાંનિમેસે જાંકે જુદ,
લે આયા હું એક સીડી હો જુસ્સે સુદ.
કીધ હએ સીડી દીવારપર ઉસ્તવાર,
ચલો ઉતરેંગે સારે ઉસપરસે પાર.

હુમાયુન—તેરી મેહેરબાની હુધ અએ અજુજ
હમીશાં તેરી સમજેંગે હમ તમીજ.

[ફરાર હોનાં સભોંકા.

બાબ ત્રીસરા--પરદા ચૌથા.

મ હે લ .

[દાખીલ હોનાં શાહો વજીરકા ઐર અપને પીસરકે લીયે ગમ કરનાં.]

આસાવરી—ગજલ-સખરરે સખુરી તુ પકર.—તજ

શાહ—દલાહી સીતમ હયે ! સીતમ હયે ! જીતમ !

જુગપેમે ફરજદકા હયે મુઝકા ગમ.

નીકલ જાએગા તનમે અબ મેરે દમ,

મીત્રા અબ તુ યા રબ ઉસે કર કરમ.

ન પારિંગા તુઝકા જો અએ મેરે દમ,

તો મેશક મએ દેખુંગા મુદકે અદમ—દલાહી.

અ બી યા ત.

વજીર—નાસીર ! અજીજ નાસીર ! આ ફરજદ દીલકે અએન,

કબ તક જુદા રહેગા મિમુઝસે આ તુરે અએન ?

આ મેરી પ્યારી દુખતર, આ લખતેજીગર, આ જાન,

તુનેબી મુઠ્ઠી જઝકા દીલમે રખી ન ધ્યાન !

ઉમ્મેદ દીલમે રખતા આ બસ પેહી દીલ મલુલ,

પ્યારે મેરે અડાએંગે તુરબતપ મેરે ફુલ.

[દાખીલ હોનાં ચાપદારકા શાહકાં ખુશ ખબરી સુનાનેકે લીયે.]

ચાપદાર.--ન અબ આપને દદો ગમ શાહ ખાંતા

મુખારક તુમે શાહજદેકા આનાં,

[દાખીલ હોના હુમાયુનો નાસીરકા મહેર-

અફરોજકે સાત, ઐર હોના ઉન ખીચાર

હુવેકી મુલાકાંત.]

ન—પીદર ! અજીજ પીદર !

૧—વાલીદ ! બુજેર્ગ વાલીદ !

મકરોજ—ઓ મેરે આપ !

અ બી યા ત.

ન—હો હો અર્જ અર્જ વાલીદે નેકનાંમ;

મુકુયદ હુવે ચોર મુજી તમાંમ.

ચોર હુમાલ જો મીલ અયે ઉન્કે સાત,

અસીર ઉન્કે હમરાહ હોયે વહો બદસીકાત.

—ચડા દે જા ઉત સખંકા તુ દાર પર,

હો લાઅનત હમેશાં ઉત મુરદાર પર.

[જના ચાખદારકા ચોરોંકા સજા દેતોંકે લાયે,]

ઝીન્ઝેટી-ઇંચેજી વજહ—સખર સખર સખર.—તર્જ.

—અમ અખતરે ફલક, ચમક, ચમક, ચમક,

હમારી શાહમાનીકી દીખાતા હોયે ઝમક. —અમ.

૨—મેહરઅકરોજ—હુમાયુન--

અમન, ચમન, હુવે બહમ, સીનમ, અલમ, ફલમ.

જલક, જલક, ફલકસે ખરસે અએશ દમ બદમ.—અમ

૧—રશીકકા મએં સાત લેકે અપને નામેવર,

રજા હો તો શીકાર-ગાહમે જાવું અએ પીદર.—અમ.

--હોયે થેલી મરજી તો બેલાશક જા તુ અએ પીસર.

રજા હોયે મેરી લેકે વાપસ આનાં જુદતર.—અમ.

૨—મુઝેબી હો રજાતો શાહજાદેકે હું સાત,

મગર હોયે મેરા જાનાં આપકી રજાકે લાત.—અમ

—રશીકકે હોયે સાત જાનાં તુઝંકા ફર્જ અએન.

ખુદાકે ફજલસે ગુજારો તુમ હમેશાં ચએન,--અમ.

૩--રજા હો તો મએં અપની બાનુંસે મીલું જરા.

શીકારકી તૈયારી તક મએં બાવુંગા ચલા.—અમ.

[સખકા રવાના હોના]

બાબ તીસરા—પરદા પાંચવા.

મહેલ.

[નાસીરકી મઆશુક મેહરઅંગેજકા પ્રીરાકે
નાસીરમે બેકરારી કરતે દાખલ હોનાં.]

જાલા—હુમરી—યા લંગરવા ચતર સુગર—તર્જ.

મેહરઅંગેજ—

બેકલ હુએ મનવા, નાંહી સજનવા, કેસી રઅંન ગુજારે—એકલ.
તનહા ડરત હું પી ખીન મરત હું, સેજતો કેસી સંવારે,
હાર કુલોકે માલન લાઇ, કીસકે ગલે ખીચ ડારે.—એકલ.

[આંના નાસીર નેક જાતકા, હોના આશકે
મઆશુકકી મુલાકાતકા.]

પીલુ—હુમરી—બનો ગુનીજન દેવી હું સારી—તર્જ.

નાસીર—

અએ મેરી જાતી, પ્યારી હુમારી, દેખને મેએ. તોહે આયા,
મેશી હકીકત મેરે પીતાકો સારી કહેકે સુનાંયા.—અએ.
શાહગઢકે જાતા હું હુમરાહ દે તુ રજા અએ પ્યારી,
તોકે તખીયત સાત રશીકકે બહેલાકેવંગે હુમારી.—અએ,

મેહરઅંગેજ—

પર આયા મતલબ દેખી તોહેકો દરસપ્રીથી તોરે પ્યાસી,
જલ્દી આવો, જવો સીધારો, તુમ ખીન હોગી ઉદાસી —અએ

અ ખી યા ત

સુઝેબી રજા દો અગર તુમ અએ યાર,
તો જવું જશનગાહમે ગુલઆજાર.

નાસીર—અએ મેરે ચમનકી ગુલે બેખહા.

ખુશીસે દીયા મએને તુઝકો રજા.

[બગલગીર કર કર જાના મેહરઅંગેજને નાસીરકા.]

તમામ હુવા બાબ તીસરા.

બાળ ચૌથા—પરદા આખીર.

જશનગાહ.

[આનાં સચ્ચેર કરને હુવે સહેલીયોંકે સાત
મેહેરઅંગેજકા.]

શાંમ કદયાંન--તીલાનાં.--ઉદતન દેરેનાં દીમ--તર્જ
સખદાયા.--માલન બન કરકે બાદે બાહાર.

ડાલતી ગલેમે યુલ ગુલાબકે હાર.--માલન.

[એક પરસ્તારકા હાર પહેનાંનાં.]

ચહે સખકો માહરીલ મુબારક રંગી,
ન દર્દ ન ગમ ન જશકશ બેગ્ગાં બેદંગી--માલન.

[હુમાયુનકા એક કુબુતરકા શીકારકે લીયે જશન
ગાહકે બાગકે નજદીક આ પાંહચનાં,
મેહેરઅંગેજકા હુમાયુનકો દેખ કર શરમાકે
સાત પરતારોંકે મહેલમે જનાં.]

અ બી આ ત.

હુમાયુન—ગયા નાસીર હીરન પીછે તો વાપસહી નહીં આયા,
મુઝે તો ઇસ કુબુતરને ચહે ગુલશનગાહ દીખલાયા.

મધાં ચહે દેખકે મુઝકો ગુમાં હોતા હયે જન્નતકા,
કયા હરએક હર દીખલાતી હયે ગમગ્ગ અપના આહતકા.

[નાસીરકા આ પાંહચનાં, હુમાયુનકા નાસીરકો
ઇશારેસે મેહેરઅંગેજકો જાતી હુવી
દીખલાનાં.]

ખીરાદર દેખ દેખ, વહે પરીયોંકા પરા કીતની શીતાખીસે
મહેલકે અંદર જા રહા હયે.

[દીવાનેવાર ઉસી તરફ તાકનાં હુમાયુનકા.]

નાસીર—[ખુદસે] અરે તોખા રહે યાંહાં કાંહાં આયા !
ઈસ બાગમે તો મેરી મઆશુક મેહેરઅંગેજ આઈ હુએ.

[નાસીરકા હુમાયુનકો મુખ્તાલીખ કરના
અપની તરફ હસકા હાત પકડ કર.]

બ એ ત.

ખીરાદર તુ ઈસ જાએ આયા કાંહાં ?

કમુતર મરા, યા નહીં ? કર બયાં.

દેસ—ગજલ—મએં હું સાફી બલા મેરી જાન—તર્ફ.

હુમાયુન—

ગુલીસ્તાને જાંહા પાયા તરો તખ સદા હમને,
અબી એક ગુલમે દેખી હએ યાંહાં શાને ખુદા હમને.—ગુલીસ્તાને.
ઠહો ખુતકી જુદકે પેચાં દેખો દીલકો પેચોતાંખ આયા,
રહે નાહક બએંકે બએંકે સર પ લીઝ અપને બલા હમને.—ગુલીસ્તાને.
ગજબકા હુસ્ન હસકા દેખ રહે કહેતા હએ દીલ મેરા,
કલાંમે શીરીકા હસકે નહીં ચખખા મઝા હમને.—ગુલીસ્તાને.
દોખારા હસકો દેખે ઐર જાતોં દો કરેં ઉરસે,
નહીં કુચ્છ ઐર દીલમે ધ્યાન રખએ ઈસ સીવા હમને.—ગુલીસ્તાને.
અગરએ હો સકે તુઝસે તો અએ બાઈ મીલા ઉરસે,
આયાં તુઝ પર તો અપનાં કર દીયે સખ મુદદઅ્યા હમને.—ગુલીસ્તાને.
[મુનતઘર હોકર ડેરેકી તરફ દેખનાં હુમાયુનકાં.]

અ ખી યા ત.

નાસીર—

[ખુદસે] ગર મએં કહું કે મેરી હએ ઠહો ઐરન, અએ રશીક,
પરહેજ તખ ઠહો ઉરસે કરેગા મેરા શશીક.
નાંદીદનીકા સદમાં ઉરસે હોવેગા, મગર.
આગુદા દોસ્તકો કરે જે દોસ્ત બદ ગોહર,
લાંઅનત હએ ઐસે દોસ્ત પર ખલકૃતકી બેશુમાર.
ઐરત હસે મએં ગએરકી કરતા હું આશકાર,

[નાસીરકા હુમાયુનકો, મુખ્તાલીખ કરતાં અપની
તરફ હસકા હાત પકડ કર.]

મજકુર તર્જ.

નાસીર--

ચહે ફાંતી બાગકે ગુલમે નહીં દેખી વફા હમને
 ધન્હેતો દુરસેહી પાયા હએ બસ ખુશનુમાં હમને.—ચહે.
 ચહે અપનાં રંગ દીખલા શીફતા ખુલખુલ કરતે હએ,
 ગુજરતી ફેર વહે ખુલખુલપર સદા દેખી જફા હમને.—ચહે.
 જહાં તક હો સકે બસ દુરહી ધનસે રહે ધનસાં,
 સુનો યા મત સુનો મુખનાર હો, પર સય કહા હમને.—ચહે.
 જીલા બરહું નસ—લાવની.—બેદરકી દગા તેરે દીલકા.—તર્જ

હુમાયુન--

માનું માનું ન કયું અએ મુશફેક સય હએ નસીહત તેરી,
 વલે ઉરસે દીલ મએ બાંધું નહીં મુરાદ હએ મેરી.--માનું.
 હકકી ફદરતકા હએ ચહે નકશા ઈસે દેખકે ઉસકો જાંન,
 જીસ કારીગરકા હુનર હએ વહે કૈસા હએ પએછાંન.—માનું.
 નહીં ક્યાંન ખુરા હએ મુઝકો ચહેતો બાધ તુને જાંનાં,
 એક વફત દીખા ઉસ માહસે હો બાતેં સુનવાનાં—માનું.
 કર મેહેર તુ મુઝ પર બાધ હો "મદદ ખુઝે તેરી,
 વલે ઉરસે દીલ મએ બાંધું નહીં મુગદ હએ મેરી.--માનું.

મજકુર તર્જ.

નાસીર--

મીલક ગએરકી હએ વહે બાધ ઉસ પર નજર પડે તેરી,
 નહીં લાજમ બાત ચહે તુઝકો ચહે અર્જ હએ મેરી.—મીલક.
 જો કે બખસા ખુદાને વીસા ઉસકે વારીસ હો રહેનાં,
 નહીં મીરાસ ઔરકી દેખકે હસરત દીલમે સહેનાં.
 નહીં પસંદ હએ ચહે મુઝકો જો ખવાઇશ હએ તેરી,
 નહીં લાજમ બાત ચહે તુઝકો ચહે અર્જ હએ મેરી.—મીલક.

છોલા ખરહુંસ—મુલ ચમનમે બીચુ છુપા. —તર્જ

હુમાયુન—જસકી મીરાસ હો વહો ઉસકો મુખાર પ્યારે,
 નહીં કહેતા હું મએ વીરસેમે આએ હમારે.—જસકી.
 અપની ઉસકો ગર મીરાસ મએ કરને ચાહું,
 ખેશક ઉસકી સજા મએ દો જોહાંમે પાવું.
 કોઇ શએ જો હુનરસે અપને અગર મએ બનાવું,
 ઉસે દેખને તુ ચાહે તો કયું ન દીખાવું,
 મુઝે ઇસી તરીકસે તુબી ઇસકો દીખારે,
 નહીં કહેતા હું મએ વીરસેમે આએ હમારે.—જસકી.

ઝીંઝોરી—હું મરી.—પરદેસન જુગની લે ગઇ.—તર્જ.

નાસીર—છોરો ધ્યાંનકો તુમ રહે બાઇ, નાહક ઇસમે હો રસવાઇ,
 કૌન જાને વહો કીસકી હએ જાઇ, માંન મેરા માંન—છોરો.
 અરે બાગ હએ રહે પરાયા.
 હએ રહે ઔરત ગએરકી માયા,
 રહે પ્રીયાત તુઝે કયું આયા.—છોરો.
 નહીં ઇસમે હરગીજ જાનાં,
 માંન મેરા ન હો તુ દીવાનાં.
 કહું તુઝે કયા હએ તું દાનાં.—છોરો.

હુમાયુન—હુવા દુરસે અપના આંના.
 કર ઉતારેઠા યાહાં જાહાંનાં,
 કુચ તદખીર કરકે જાનાં,
 ખાત ઇતની તુનમાન લે બાઇ, વહો કીસીકીબી હોવે જાઇ,
 પર મુઝકો પસંદ હએ માંન મેરા માંન.—છોરો.
 આસ ઇતની દીલમે ઠાંની,
 એક ખાત કરે વહો જાની,
 દેખું મોહન મએ મનમાંની,

નાસીર—છોરો ધ્યાંનકો તુમ રહે બાઈ, નાહક ઇસમે હો રસવાઈ,
 કૌન જાને વહો કીસકી હએ જાઈ, માંન મેરા માંન—છોરો.

હુમાયુન—નહીં કાંમ હયાદા બિરસે,
હોગા છતના કયા નહીં તુઝસે.
નહીં હોગી ખતા કુચ્છ મુઝસે.—ખાત.

અ ખી યા ત.

નાસીર—હું બહોત દીલગીર કે મુઝકો તુ અબ અમ્મે નેકનાંમ,
બેહ્યાઇસે બરા ફરમાંતા હએ, અફસોસ! કાંમ.
કયુ ખલલ કરાવતા હએ બિન્કી ખુશીમેં તુ બલા?
દીલકો અપને કાખુમે રખ બદ હવસકો મત બડા.

હુમાયુન—સીમ્તસે મેરે હુવા નાહકે તુ ભાઈ બદગુમાન,
પર તેરે સરકી ફસમ મુઝકો નહીં કુચ્છ આંર ધ્યાંન,
બદ ગુમાનીસે નહીં લાઅનતકા મએ પહેનુંગા તૌકે,
માહજ હસકો દેખ કર એક ખાત કરનેકા હએ શાકે.
હએ તુઝે મેરી ફસમ, તુ જલદ જા બાહેર ખુદા,
આંર હસકી દાયાસે વહે હાલ સારા પુછ આ,
ઘૈનસે ગુલશનકી ગુલ હએ, માહર વહે નાજની,
મહેમાનોકી વહે મહેમાની કરેગી યા નહીં?

નાસીર—

[મજબુર હો] તુને દીઈ અપની ફસમ બિરસે હુવા લાચાર મએ,
જતા હું મજબુર હો, હસ સીમ્ત અએ ગમખવાર મએ,
દેતા આસાંનીસે મએ, ગર માંગતો તુ મેરી જાંન,
લેકે ઉસ્સેલી દુઅંદ મુશકેલ મુઝે હએ તેરા ધ્યાંન.

[નાસીરો હુમાયુનકા બગલગીર કર કર જાંનાં,
મેહેરઅંગેજકા અપની પવાસોંકે હમરાહ છીપ
છીપકે બહેર આંનાં)

મેહેરઅંગેજ—

દીલ મેરા ધડકતા હએ, નહીં જોકે હએ આંરામ,
ડરતી હું ખદા મુઝસે ન હોવે વહે દીલઆરામ,

શાહજાદેકે બેપરદા હુવી હું જો મુકાબીલ,
આવુદ્દે હુવા હોવેમા ખાવીન્દકા મેરે દીલ.

[પરેશાન હાલતમે નાસીરકા મેહરઅંગેજકી
મુલાકાતકો આનાં, મેહરઅંગેજકા પવા-
સાકો ઇશારેસે અંદર ભેજ દેના.]

જીલા ખરહ-સ — હુમરી. — સજનકે હાત પંખા પચરંગી — તર્જ,

નાસીર—

ચહે તુને આગ જાની સીલગાઇ, બેપરદા વાંહાંતુ આઇ—ચહે.
શાહજાદા હુવા સુરત પ તેરે, આશક મુન અચે દીલઅમારાંમ,
બોલે હચે દો બાતેં કર મચેં ઐર નહીં મુજે કામ,
કુબુલ ચહે બાત મચેંને ફરમાઇ — બેપરદા.

મેહરઅંગેજ—

જાનકે તેરી બીબી મુઝકો આશક હુવા બહો બેધ્યાન,
રસ્મે મોહબ્બતશે બહો દાંતા કેસા બનાં નાદાંન,
મચેં હું હમશીર ઐર બહો બાઇ,

નાસીર—

બેપરદા વાંહાં તુ આઇ.—ચહે.
હસકો કુચ્છ માઅલુમ નહીં કે હચે તું મેરી જાં દીલદાર,
ગઐરકી ઐરત જાનકે તુઝ પ હુવા હચે બહો નીસાર,
વગર ન કયું હોના બહો સદાઇ.—બેપરદા.

મેહરઅંગેજ—

પાક ઉલ્લહતમે દોરત હમેશાં નેક કરે હચે જાંની કાંમ,
હચે કીસ કાંમકી દોસ્તી બહો જીસમે બદીકાં હો નાંમ,
બહો તો શચેતાંની દોસ્તી ઉલ્લહત કહેબાઈ,

નાસીર—

બેપરદા વાંહાં તુ આઇ.—ચહે.
પાક ખુદાકે હુનર પર હચે બહો આશક પ્યારી પાક,
ધ્યાન હચે હસકા પાક, તુ ઉસ્સે પ્યારી હો બેબાક,
મચેં સારી બાતસે પાયા આગાહી.—બેપરદા,

ઝીન્ઝોટી--લાવની--કમ આવે રસીસા ભોર બહી--તર્જ.

મેહરઅંગેજ--

નહી ચાહીયે હુસે બડનાં પ્યારે ઇસમે હુસે ફવારી,
ઇસમે હુસે ફવારી, કે પ્યારે ઇસમે હુસે ફવારી.--નહી.
દેખ ચાહવીકા કામલ હોકે ચાંદ ઘટે હુસે પ્યારે,
હુસે જીયાદા ભે બડતે હુસે ઘટતે હુસે સારે,
કરે નસીહત હારી રે, કે મએ કરે નસીહત હારી--નહી.
યું મરજી હુસે ગર તેરી તો રાજી હું મએબી અએ દીવાંન,
કરે દાંમન અપનાં અચાંકે ઉસકો પંદ કે જો જાને,
તેરે આગે હુસે લાચારી, કે તેરે આગે લાચારી.--નહી.

અ બી સા ન.

નાસીર--ચાંદાં ભેજતા હું મએ શાદગદેકે,
નસીહત વલે ખુશ ઉસે કરનાં તુ.
મએ કેરેમ જાતા હું અએ નાઆદાર,
કરે ખરેખર અંજામ પરવરદીગાર.

[સાત દીલગીરીકે બગલગીર કર કર એક બાસા
લેકર નાસીરકા જનાં, કેર પલટ કર દિલ્લે-
જરીકા નીગાહસે પરેશાન હાલતમે દેખ દેખ
કર જનાં, મેહરઅંગેજકા ઈશકી મુન્દમત ગાનાં.]

ઝીન્ઝોટી--ગજલ--ગમે દૂરીસે જી જલતા. તર્જ.

મેહરઅંગેજ--

કીસી મોમીન પ કાશીર મશક ગર બેદાદ કરતા હુસે,
તો અજાનેજ આ કે જો બંદા ખુદકો યાદ કરતા હુસે.--કીસી.

દોહરા.

પ્રેમ નગરકા રાહા નહીં પહેલે કોઈ પાએ
જાને પાયા, શીર ન આયા, ચાંદાંકા ચાંદાં મર જાએ.

રહસિ ઇસ મુદકેકા મુદકે અદમકો યાદ કરતા હુસે.--કીસી.

દોહરા.

એ સોહાગન હૈયે ઉગાવે પારસે જો રંગ,
 એ અભાગન હૈયે ન રખાવે માર જાકા સંગ,
 કાસે એ શાદ કરતા હૈયે કાસે નાશાદ કરતા હૈયે—કીસી.

[મેહેરઅંગેજકા મુહ પર નીકાળે ડાલનાં,
 ઇશાનીયાકે દીદારમે મેહેરઅંગેજકે હુમા-
 યુનકા આના, મેહેરઅંગેજકા ધસ્તીકે
 ખાલ કર કર સર બુકાનાં.]

જોગીયા આસાવરી--આજ જમનાકે તીર ગોસાંઈ--તજ.

હુમાયુન—કીધ હૈયે તુમને મુલાકાત હમારી,
 મેરી ફીસમતકા ખુખી હૈયે સારી.—કીધ.
 દેખ તુમકો હુવા હું દીવાનાં,
 શમ્યા તુમ હો મયે હું પરવાનાં,
 આપકી જુદને મુઝકો મારી.—મેરી.
 ખુખસુરત હૈયે દુન્યાંમ ખીસીયાર,
 પર નહીં કોઇ તુમસા તરફદાર,
 તુરસે કયા એ મુરત સંવારી,—મેરી.

મજકુર તજ.

મેહેરઅંગેજ--દેખ તુમકો હુઈ શાદમાની,
 તુમને કમાઇ જો મેહેરખાની.—દેખ.
 કયું કનીજકે ધર આપ આયે,
 નાહક તકલીફ ઇતની ઉઠાયે,
 ધરસે નાચીજકા હૈયે હૈયેરાની.—તુમને.

ઝી-ઝાદી-હુંમરી--સેયાને મોકો ગરવા લગા લીનોરે-તજ.
 હુમાયુન તોરારી મુખડા દેખ કર અયે દીલરખા,
 દીવાનાં મયે હો ગયા.—મુખડા.
 જોલાખ મુખી હોકે બુલબુલ મોહનીયાં,
 મધુર મધુર કહુ રાગ સુના.—દીવાનાં.

સુન્નેકા મીઠી ખતીયાં તેહારી,

તોહે દીક્ર હૈએ તસદી મોઆફ ખતા—દીવાનાં

જમા ખરહુન્સ—લાવની—પીતમ પ્યારે મુઝસે સટકે--તર્જ

મેહેર અગેજ—

ચહે સીએ હંચ હો કબસે, ન ખાત ઐસી કરો અબસે—પ્હે.

દોહરા { હું દુરરે નાસુકતા મત ગોહર ખાજરી જાન,
મીલકત હું મઝે અઘેરકી, મત હો તુ કુરખાન,

કરો કુચ્છ ખૌફ ઉસ રબસે— ન ખાત.

દોહરા { યેગાનાલી અપના કોઈ, હોતા હૈએ નાંદાંન,
ધરકી ન્યાંમત પરહી અપને, શુક ખુદાકા માન

મીલા લખ તુ, ઉસકેહી લખસે.— ન ખાત

દોહરા { દીજ્યં દીલ ઉસકા, જો જીતેજી હો સાત,
ખાઆદ મુરદાંન કૃષ્ણ પર મલતા આવે હાત,
નહી ખીછડે, પીઝે જખસે— ન ખાત.

દોહરા { એકમીહી રખેખા ચાહ, દીલમે તુમ દીન રાત
હર-માઈ કયું હોતે હો, માંનો મેરી ખાત,
ખુરે હો જવોગે સખસે.— ન ખાત.

મજાકુર તર્જ

હુમાયુન--

જમ્મે ઉલકતને ઘેરી, કયું માને ખાત જો તેરી.--જમ્મે.

દોહરા { એક ખોસકે લીયે, મત કીડક અઘે જાન
મત કર મતના નાજતું, હમતુઝ પર હૈએ કુરખાન
લખે જાંખખસે કર સેરી.-- કયું માને.

દોહરા { હૈએ તુમારે શાહજાદે, રાધયત તુમ, કરો ધ્યાન.
લાજમ હૈએ ચહે રાધયતકા, શાહકા સુને ફરમાન

કદ કર તુલી જા મેરી-- કયું માને.

ઝીઝોદી-ગજલ-મઝ્ય. બહો નહીં હું કે તુઝ છુતસે.—તર્જ.

મેહુરઅંગેજ—

મઝ્ય બહો નહીં હું કે તુ મેરા દીલરખા હો જાઝ્ય,

અગરઝ સાંમને મેરે ખડી ફજા હો જાઝ્ય.—મઝ્ય.

અગર છુવા મુઝે અંગોશતસે જો શાહજાદે.

તો વાઅદ મૌતસે જો મેરા હઝ્ય વફા હો જાઝ્ય—મઝ્ય.

મઝ્યે ખાંક કહેતી હું સૌગંદ આપને શૈહરંગી,

ગર હાત તેરા લગે દમ મેરા હવા હો જાઝ્ય.—મઝ્ય.

જોર બગર મુઝ પ કરે તો મઝ્ય. મયાબિંગી શોર.

મઝ્ય. જાવું જોઝે તુ રસવા અઝ્ય પુર જફા હો જાઝ્ય.—મઝ્ય.

જીલા—હુમરી—કયા જરીસી ખાતમે સાજન.—તર્જ

હુમાયુન—

જો શીદા હો અપને પર ઉસકો સતાનાં કયા ભલા ?

આતશે ઉલકત મે જલતેકો જલાનાં કયા ભલા ? —જો.

જાત મઆશુકાકી રોતી હઝ્ય લફીફત જલસાજ,

પર જો આયા જલમે ઉસકો ફસાના કયા ભલા ? —જો

અબતો બસ અઝ્ય મરને નાજ અપનાં તુ પુરા નાજ કર,

ચાહતી હઝ્ય જીસકો, ઈફકે ઉસકો છુપાનાં કયા ભલા ? જો.

મુ ખ મમસ.

મેહુરઅંગેજ—શાહજાદે ખાંક કહેતી હું સુખલાંકી ફસમ.

ખાતી હું તીસપ દીલખરે જીશાનકી ફસમ.

બલકે હઝ્ય મુઝકો સાહબ ફરમાંનકી ફસમ.

અંગોશતમે છુવા તો હઝ્ય ઈમાનકી ફસમ.

દુગી મઝ્યે જાંન અપની મુઝે જાંનકી ફસમ.

હુમાયુન—દાસત હએ તો અએ સાહેબે ઈમાન દે જકાત,
હરગીજ રહે કમ ન હોગી તું હરઆન દે જકાત,
કર શાહે હુસ્ન બુખશકા મત ધ્યાન દે જકાત,
મએ હું ગદાએ હુસ્ન મેરા માન દે જકાત,
એક બોસા અપને હુસ્નકી અએ જાન દે જકાત,

[મારે શર્મકે મુહ શીરા કર ખડી રહેના મેહેર-
અંગેજ નેક અતવારકા, રખસારે મેહેર-
અંગેજ પર બોસા લેના હુમાયુન બેકરા-
રકા, કસમકે સખખ ખુદકો ખાજરસે હીલાક
કરનાં મેહેરઅંગેજ દીલશીગારકા.]

અ બી યા ત.

મેહેરઅંગેજ--કીયા શાહજાહે રહે કયા તુંને કાંમ
કસમ પર કીયા હએ મુઝે એપનેતાંમ.
દીઈ ખાવીદકી અપને તુઝે મએ કસમ?
હવસ ઉસ્સેબી નહીં હુવી તેરી કાંમ?
કસમકે સખખ જાતી હએ મેરી જાન.
ખુદાં વહો જેહાંમે દે મુઝકો અમાન.
તેરી મરજી રખનેશો પાઘ રહે જલ,
કે આમાંદાં સર પર હુવી હએ અજલ,
રજા પર તેરે મરતી હું, પ રહે અફસોસ જાહીર હએ,
ન મરતે મરતેબી હએ પાસ, કાંહાં પ્યારા તુ નાસીર હએ?

હુમાયુન—તુ જસકા નાંમ લેતી હએ, બલા વહો કૌન નાસીર હએ?
ખાજર ઉસકી નહીં મુઝકો, તુ ઉસ્સે ખુખ માહીર હએ.

મેહેરઅંગેજ—

સદા જો તુરૂપ મરતા હએ, શીદા જાં અપના કરતા હએ,
મએ કમખખત ઉસકી બીબી હું, જો દમ તેરાહી ભરતા હએ.

[દમ છોડના મેહેરઅંગેજ પાક જાતકા
ગીરેબાં ચાક કર કર બાલ નોચન;
હુમાયુન બદ સીફાતકા.]

હુમાયુન—હા ! મુવા, મુવા, મએ મુનાકશાર !

મુવા મએ કુલ્લ બદ કીરદાર !
 શીટકાર મેરે ખુની કામ પર !
 લાઅનત ખુદાકી મેરે નામ પર !
 અરે અફસોસ ! મએને કયા કીયા છે,
 વફાદારી પ દીધ કેસી જશ છે.
 નહીં એસા કરેગા કામ શએતાન.
 તોર હએ નેક મુઝસે નામ શએતાન.
 ઓ નાસીર સાંભને કયું તેરે આવું !
 છે કાલા મુંહ તુઝે કેસા દીખાવું !
 તેરી ઉમદતકા કેસા મએ બરં દમ,
 કરેગા મુઝપ લાઅનત સારા આલમ.
 તેરી દીલગીરકા ખું મએને પીયા હું,
 અદા હક દોરતીકા છે કીયા હું.
 અએ ખુપવાર ખજર નીકલ અબ શીતાબ.
 હયાતીકા મએને દીયા હું જવાબ.

[ખંજર માર કર બેઝન હોના હુમાયુન

બદખખતકા.]

[બાહરસે અવાજ કરનાં નાસીરકા.]

નાસીર—અલ્લુજ ખીરાદર ? ઓ નેક રફીક ? હુમાયુન ?
 જો હુકમ હો તો મએ અંદર આવું ? મેહેરઅંગેજ ? ઓ ખારી
 મેહેરઅંગેજ ? ઓ દોસ્ત હુમાયુન ?

[જવાબ ન મીલનેસે બેરીક નાસીરકા અંદર
 આંનાં, ઓર દોનોકા બેલોશ દેખ કર
 લમરાનાં.]

[ખુનસે લીપટા હુવા ખંજરકા દેખ કર.]

કયા દોનોને ખુન કીયા ? અફસોસ ! સીતમ ! સીતમ ! સીતમ !
 ઓ મએ મુવા..!

અ બી યા ત

કસાહી કયા ઉસ પર ચેહી હએ સીતમ ?

જે રાહે વધામે રખએ હએ કદમ ?

[માતમ કરના ઝ્યાર પચતાના હુમાયુનકા]

કયા જનતાયા મએ કે હએ અંજમ ચેહી કાર,

દોનો પ સગજ મેરે અજગ હોવેગી અસવાર,

કયા જનતાયા મએ કે છુપાવુંમા જે રહે બાત,

તો મેહેગે હુમાયુન મરે નાસીરહીકે હાત.

કયા જનતાયા મએ કે રહેગે તુમ અંજન.

તો જાવેગી નાંસીરકે લીચે દોનોકીબી જન.

હા ! અફસોસ ! બસ ! બસ !

જોમીયા આસાવરી--મને નહીં ખબર તાહરી.—તર્જ.

તું અએ બાદે સખા જરી, મેરા પયાંમ પાંહચારી.—તું.

મેરે પીદર ઝ્યાર મેરી બહેનકો, આખરી કહેદે સલાંમ.

પુરા નાસીરકા હો ગયા કામ, મીટા હએ મામ કીયા આરામ.—તું.

રશીકે હુમાયુન મેહેરઅંગજ રખ્યા ઇસ્તીકબાલકા ધ્યાન,

તુમમં આતા હએ મીલને જાન, રહે અબ મહેમાન, કરો જુશાન.—તું.

હો તું તેજ અબ ઘોડેપર અએ, મલકીલ માંત અસવાર,

હએ જાંહાં મેરે દીલદાર, લેજ વાંહાં ચાર, મુઝે એક બાર.—તું.

[ખંજર મારનાં અપને સીતેમે નાંસીરકા.]

આખરી અજાંમ આયા હમારા, કીસ્સા હુવા હએ તમાંમ.

કરે કુબ્ર જ આરાંમ સભોંકો સલામ. મેરા માંદામ—તું.

[નાસીરકા જોવાન દોનાં]

***
તમામ શુદ્ધ
***

સમાપ્ત.

મોહું રામસ્તાન

જે મધે નજદીક ૧૫૦૦ રામરામણીઓ, લાવણી, હોરી તથા નામીયા સાહેરોની ઉમદા ગજલોનો મોટો સંગ્રહ છે, જેમાં આવેલી

રામ રામણીઓની વીગત;—રામ “ ભેરવ ” “ માલકાશ ” “ હીડોશ ”- દીપક અને “ મેધ ” છે રામણીઓ નીચે મુજબ છે:—ભેરવી, તોડી, ગોડી, ગુણકલી, કાક્યા, રામકલી, દેશાખ, લલીત, ખીલાવણ, પટમૈત્રી, દેશ, કમોદ, નટ, કેદારા. કહાનરો, માલશ્રી, મારાવી, ધનાશ્રી બસંત, આશાવરી, તકા. મલહાર, ગુજરી, ભોપાલ દેશાકરી, વીભાશ, સારંગ, ખટ, છાંયાં, ઝીઝેટી, જેજેવંતી, મોરડ, પુરખી, સરપરદા, મુલતાની, લુપ, શંકરો, પુરીઆ. ખમાય, પરજ, જંગલો, આવન, સીંધુરા, સોહીની, પ્રભાત, કલ્યાણ, હમીર, કલ્યાણ, શામ-કલ્યાણ, લુપાલી-કલ્યાણ, અને કમોદ કલ્યાણ, પીલુ, બેલાગ, કાલીંગડો, કાશી, સીંધ. જલ્લો, કેસુરી, કારીઆ, બીમપલાસ, દેલગીરી, જાનપુરી, અને આદાર.

ઉપરાંત જહર આતેશ, નાસીખ, નજર, આબાદ. સાદીક. ગુરાખ, તમન્ના, અજમત, દરદ, કીશન અલ્લશી, નેઆબ. આફત, શીરોજશાહ, મોહકમ, સોજ, રૌદા, સદાન, બકા, હેરત, મીર, અલહાર, કાસર, મોમીન, અનાનત. શોક, કલનદર, મહમદ, વલી, હસરત વાહેદ, સજર, પુનેસ મોહમદ. મોજ, જમુમી અને રસ્તમ ઈરાંની એ સર્વે નામીયા સાહેરોની ઉમદા હુજારો ગજલો. હોરી. લાવણી વગેરે. છે જેની વીગત આપવી ઘણી લંબાણુ થઈ પડે. કીંમત ૬૦૦ સફાની પુસ્તકની પ્રકત ૩ ૨ રાખી હતી પણ સરવેને ખરીદવાને સવલ પડે માટે ઘટાડીને રૂ. ૧૫૦ રાખી છે.

હિંદુસ્તાની ગાયન સંગ્રહ ભાગ ૧ લો-જેમાં સાત આપેરા નથા ૬૦૦ ગાયનો છે. કીંમત રૂ. ૧)

હિંદુસ્તાની ગાયન સંગ્રહ ભાગ ૨ જે-જેમાં ૫ આપેરા નથા ૧૦૦૦૧ ગાયનો છે. કીંમત રૂ. ૧)

સુર સાગર, (સુરદાસના પદો) ૦૧=

હોરીસાગર (૩૦૦ જુદા જુદા ઉસ્તાદોની લખેલી હોરીઓ) ૦૫

દી. લખમીદાસની કુંઠ ગુકસેલસ.

પારસી બજાર, કોટ, મુંબઈ.

